

Redactionele signalen

4I

Op 1 mei was het 2 jaar geleden dat 5 Centraal/Midden- en Oost-Europese landen (hierna: MOE-), de 3 Baltische Staten en Cyprus en Malta toetraden tot de EU. Hoewel een aantal nieuwe lidstaten (hierna ook LS) lang vóór 2004 een zogenaamd Europa-Akkoord hadden met de Unie, met vrij verkeer van legaal in de LS verblijvende burgers, stond tijdens de toetredingsonderhandelingen vrij snel vast dat ook bij deze toetreding het vrij verkeer van werknemers niet voor alle toetreders van meet af aan ten volle zouden gelden. Dit gebeurde eerder, en wel in die mate, dat er bij slechts 7 van de totnogtoe 19 toetreders geen enkele beperking werd gesteld aan de toegang van werknemers tot elkaars arbeidsmarkt: Denemarken, Ierland en Verenigd Koninkrijk (1973), Oostenrijk, Zweden en Finland (1995) en Cyprus (2004). Voor de overige 12 nieuwe LS leidde toetreding niet meteen tot wederkerig vrij verkeer van werknemers. Voor Griekenland (1981) gold een algemene Big Bang-opening na 7 jaar lidmaatschap. Bij de Iberische toetreders Spanje en Portugal (1986) ging het om een tenzij-termijn van 7 jaar, met een mogelijkheid tot een algemene afwijking in min (inperking tot 5 jaar) en een Luxemburgs-Iberische afwijking in plus (verlenging met 2 jaar). Bij de 2004-Toetreding opteerden de onderhandelaars, de Staats- en Regeringsleiders en de nationale parlementen voor 'differentiatie en flexibiliteit' en een maximale overgangsperiode van 7 jaar.

Als het kriebelt moet je sporten. Bij het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Zweden kriebelde het niet en waren werknemers uit de 10 nieuwe LS in 2004 meteen welkom. De 12 oude LS die opteerden voor geleidelijke openstelling van de eigen arbeidsmarkt voor werknemers uit de MOE-LS, stootten af voor wat uiteindelijk een zjaarhink-3jaarstap-2jaarsprong kan worden. De 10 nieuwe LS van hun kant, konden kiezen: wederkerig welkom heten, pas-de-deux-gewijs meegaan in de hink-stap-sprongen van de oude LS, de eigen arbeidsmarkt eenzijdig open stellen voor werknemers uit alle mede-LS, dan wel gedurende de maximale overgangstermijn van 7 jaar vrijwaringstoezicht instellen ten aanzien van werknemers uit de oude LS (Malta). De 12 die in 2004 met MOE-hinkelen zijn begonnen weten van bij aanvang, dat zij bij elk tussentijds contact met de al dan niet koude grond opnieuw kunnen afstoten. Wie dit niet op tijd doet, beëindigt de oefening als hink, dan wel hink-stap. Anders dan bij de zuiderse toetreders van 1981 en 1985 gaat het dus niet om een overgangsperiode van 7 jaar (tenzij), maar over een van 2, maximaal 5, dan wel maximaal 7 jaar. De tijd van nadenkend hinkelen/hinkelend nadenken over het al dan niet overgaan tot de volgende fase-stap is intussen voorbij. Hoewel de initiële beperkingen hun doel vrijwel geheel hebben gemist, hebben zowel België als Nederland aan de Commissie meegedeeld dat zij tot uiterlijk 31 december 2009 willen stappen. Dat de

vrijwaring van de werkgelegenheid tegen 'een golf gretige en bekwame werknemers uit het Oosten [die] zwart of onder de prijs werken' (NRC 21-11-2003) is mislukt, is in hoofdorde te wijten aan het gesloten houden van de grenzen voor legale arbeidsmigratie. Wie gasten uitnodigt, de feesttafel dekt, alle lichten aan en de gordijnen open laat, en dan tijdens het nog-even-douchen rond het afgesproken uur de voordeur sluit, kan verwachten dat ook ongenode gasten met honger en dorst even testen of de achterdeur wel op slot zit. De komst van illegale arbeiders, oneigenlijk gedetacheerden en/of schijnzelfstandigen aanvoeren om beperkingen te (blijven) stellen aan het Verdragsrechtelijk vrij verkeer van werknemers is intellectueel, juridisch én sociaal oneerlijk. Het antwoord hierop is 'niet de grenzen sluiten, maar harder optreden tegen illegale praktijken' (ibidem).

Dat was vóór de toetreding zo, en is dat nog steeds. Het is laag dat lidstaten die dit tijdens de hinkeljaren zijn (willen) vergeten, ter verlenging van de overgangstermijn net dit argument aangrijpen. Het – ook in de zogenaamd betere pers- en (politieke) kringen – persistent-bedrieglijk spreken van 'goedkope Poolse arbeidskrachten', die oneerlijke concurrentie vormen voor eigen onderdanen-werknemers, is een schande. Alsof Polen de enige nieuwkomer is en art. 39 EG sinds de Toetredingsakte 2003 discriminatie inzake loon- en overige arbeidsvoorwaarden toestaat.

Het op een hoop gooien van legale MOE-werknemers met illegalen en schijnzelfstandigen, en dan stellen dat de arbeidsmarkt wordt verstoord en – dus – het vrij verkeer van werknemers (nog) niet kan: schande. Twee jaar (vrijwel) niets doen, en dan het vrij verkeer van MOE-werknemers uitstellen, omdat 1 mei 2006 te vroeg komt, de Inspectie niet (voldoende) operationeel is voor de controle op zwartwerk, schijnzelfstandigen, en of buitenlandse werknemers wel krijgen waar ze recht op hebben: schande. Alsof 2 jaar vanaf 1 mei 2004 later kan zijn dan 1 mei 2006, zwartwerk in de oude LS enkel een zaak van MOE-onderdanen is, en migrerende werknemers nu niet (moeten) krijgen waar ze CAO-gewijs recht op hebben. Dat oude LS een arbeidsmarkttoets hanteren voor het openen van de zijdeur, mede om ervoor te waken dat MOE-werknemers geen 'eigen' werknemers en/of uitkeringsgerechtigde werklozen verdringen, en daartoe knelpuntberoepenlijsten of sectorale regelingen (zullen) uitwerken, is verdedigbaar. MOE-werknemers de rekening presenteren voor het (deels) falen van het activeeringsbeleid t.a.v. 'eigen' werklozen tijdens de voorbije 2 jaar: schande. In België en Nederland blijft de voordeur nog 3 jaar dicht, de zijdeur gaat op 1 juni resp. 1 januari op een kier. Het verkeer aan de achterdeur zal wat verminderen. Nou moe, tel uit je winst.

A.M. Van den Bossche